

Izvorni naučni članak

UDK: 336.22:336.71(497.11)
doi:10.5937/ekonhor1903199T

UPRAVLJANJE POREZOM NA DOBITAK U BANKAMA U REPUBLICI SRBIJI

Violeta Todorović*, Jasmina Bogićević i Stefan Vršina

Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Upravljanje porezom na dobitak podrazumeva skup aktivnosti usmerenih na legalno minimiziranje ove obaveze. Usled fleksibilnosti poreskih zakona i razlika u oporezivanju dobitka između država, banke mogu biti u poziciji da značajno umanje svoje poresko opterećenje. Cilj rada je utvrđivanje efektivnog opterećenja porezom na dobitak u bankama u Republici Srbiji i ispitivanje uticaja oporezivanja dobitka na poslovanje banaka. Istraživanje sprovedeno na uzorku banaka, u periodu 2010-2016, je pokazalo da se efektivna stopa poreza na dobitak u bankama nalazi znatno ispod statutarne stope, najviše usled korišćenja poreskih podsticaja od strane države. Takođe, 25% opservacija je, uprkos ostvarenom dobitku pre oporezivanja, imalo efektivnu poresku stopu od 0%. Poslednje povećanje statutarne poreske stope u Republici Srbiji nije imalo uticaja na zaduženost banaka, ni u kratkom ni u dugom roku. To može biti indikator da se efekti poreskog štita ne uzimaju u obzir kada je statutarna poreska stopa relativno niska. U radu je, takođe, utvrđeno da efektivna poreska stopa nije u korelaciji sa profitabilnošću banaka.

Ključne reči: porez na dobitak, upravljanje porezom, efektivna poreska stopa, finansijska struktura, profitabilnost, banke

JEL Classification: G21, G30, H25, H26

UVOD

Oporezivanje banaka predstavlja važan segment oporezivanja ekonomskih aktivnosti u jednoj državi. Značaj banaka kao poreskih obveznika proističe iz uloge koju banke, kao finansijski posrednici, imaju u društvu, značajne regulative koja je nametnuta bankarskom sektoru i monopolske pozicije u kojoj se bankarski sektor može nalaziti (Caminal, 2003).

Ekonomska kriza iz 2008. dovela je do toga da mnoge zemlje preispituju, a neke uveliko reformišu oporezivanje finansijskih institucija (Keen, 2011). Značajan broj evropskih država, od kojih su mnoge vodeće ekonomske snage, uvele su poseban porez na banke, kao dopunu uobičajenim korporativnim poreskim oblicima (Masiukiewicz & Dec, 2012).

Oporezivanje dobitka u bankama ima veći relativni značaj u odnosu na oporezivanje dobitka privrednih društava u realnom sektoru. Ovakav stav proizlazi iz činjenice da je, za razliku od većine aktivnosti realnog sektora, većina finansijskih aktivnosti oslobođena

* Korespondencija: V. Todorović, Ekonomski fakultet
Univerziteta u Kragujevcu, Liceja Kneževine Srbije 3, 34000
Kragujevac, Republika Srbija; e-mail: v.todorovic@kg.ac.rs

poreza na dodatu vrednost, koji predstavlja jedan od najznačajnijih poreskih oblika, pa je pri oporezivanju banaka pažnja više usmerena na ostvareni dobitak banke.

Shodno navedenom, predmet istraživanja u radu jesu aktivnosti upravljanja porezom na dobitak, implementirane sa ciljem minimiziranja obaveza za porez na dobitak u bankama. Upravljanje porezom na dobitak u bankama predstavlja kompleksno problemsko područje. Potreba za interdisciplinarnim znanjima (iz oblasti bankarskog menadžmenta, računovodstva, poreskog prava i sl) i česte promene poreske regulative argumentuju takav stav.

Imajući u vidu definisan predmet istraživanja, cilj rada je utvrđivanje efektivnog opterećenja porezom na dobitak u bankama u Republici Srbiji (RS) i ispitivanje uticaja oporezivanja dobitka na poslovanje banaka. Banke koje efikasno upravljaju porezom na dobitak bi trebale imati niže efektivne poreske stope i veću profitabilnost. Takođe, banke mogu koristiti povoljan poreski tretman pozajmljenih izvora finansiranja u cilju minimiziranja poreskog opterećenja.

U skladu sa definisanim predmetom i ciljem istraživanja, u radu su testirane sledeće istraživačke hipoteze:

- H1: Efektivna stopa poreza na dobitak u bankama je statistički značajno niža od statutarne stope poreza na dobitak.
- H2: Sa povećanjem statutarne stope poreza na dobitak dolazi do statistički značajnog povećanja zaduženosti banaka.
- H3: Postoji statistički značajna jaka negativna korelacija između efektivne stope poreza na dobitak i profitabilnosti banaka.

Istraživanje u radu je primarno empirijski orijentisano, s obzirom na to da obuhvata poslovne banke u RS u periodu 2010-2016. S tim u vezi, u radu dominiraju kvantitativne metode istraživanja, sa posebnim akcentom na savremene statističke metode.

Doprinos istraživanja ogleda se u dopuni postojećih, primarno inostranih, nalaza o upravljanju porezom na dobitak u bankama. Prema informacijama dostupnim

autorima, ovo je prvo istraživanje na teritoriji RS o upravljanju porezom na dobitak u bankama. Rezultati istraživanja mogu biti od koristi vlasnicima i menadžerima banaka u RS, kao i nacionalnim poreskim vlastima.

Izuzev uvoda, zaključka i priloga, rad je strukturiran iz tri dela. U prvom delu su predstavljeni teorijski i empirijski nalazi o oporezivanju dobitka banaka. Drugi deo rada se odnosi na metodologiju istraživanja. Treći deo obuhvata rezultate empirijskog istraživanja i diskusiju rezultata.

TEORIJSKA I EMPIRIJSKA OSNOVA

Oporezivanje dobitka banaka

Postupak oporezivanja ostvarenog dobitka banaka se, generalno, ne razlikuje u odnosu na oporezivanje dobitka privrednih društava iz realnog sektora. Pravnu osnovu za oporezivanje dobitka banaka predstavlja Zakon o porezu na dobit pravnih lica (Službeni glasnik Republike Srbije, 2017) sa pratećim podzakonskim aktima. U RS je važeći proporcionalni sistem oporezivanja dobitka banaka po statutarnoj poreskoj stopi od 15% (do 01. januara 2013. ova stopa je iznosila 10%).

Oporeziva osnovica (oporezivi dobitak) banaka utvrđuje se u poreskom bilansu, na osnovu korekcije dobitka pre oporezivanja iskazanog u bilansu uspeha banaka. Oporezivi dobitak iz poreskog bilansa se obično razlikuje u odnosu na dobitak pre oporezivanja iz bilansa uspeha, usled različitog tretmana pojedinih prihoda i rashoda u bilansu uspeha i poreskom bilansu. Pojedine kategorije prihoda i rashoda iskazane u zvaničnom bilansu uspeha se ne priznaju u poreskom bilansu, pojedine kategorije se u poreskom bilansu priznaju samo do propisane visine, dok se pojedine kategorije u poreskom bilansu priznaju u različitom obračunskom periodu u odnosu na bilans uspeha.

Postojanje razlike između dobitka pre oporezivanja i oporezivog dobitka, kao i postojanje različitih poreskih podsticaja, ima za posledicu da efektivno

poresko opterećenje (odnos rashoda za porez na dobitak i dobitka pre oporezivanja) bude različito od statutarnog opterećenja. Stoga se efikasno upravljanje porezom na dobitak zasniva na maksimiziranju dobitka pre oporezivanja i minimiziranju oporezivog dobitka, odnosno, efektivnog poreskog opterećenja (Manzon & Plesko, 2002). Takođe, H. Huizinga (2004) navodi da sistem posebnog izveštavanja u poslovne i poreske svrhe dovodi do mogućnosti manipulisanja poreskim obavezama, pri čemu je ta mogućnost posebno izražena u bankarskom sektoru.

Razdvojenost izveštavanja u poslovne i poreske svrhe dovodi do specifičnih situacija u bankarskoj praksi. Tako je moguće da banka, uprkos ostvarenom dobitku pre oporezivanja, nema rashode za porez na dobitak. S druge strane, moguće je da se ostvareni gubitak pre oporezivanja, nakon korekcija u poreskom bilansu, transformiše u oporezivi dobitak i da po tom osnovu banka sa iskazanim gubitkom pre oporezivanja ima rashod za porez na dobitak.

Bilans uspeha banaka u RS, sastavljen u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, sadrži ukupan rashod za porez na dobitak sastavljen od tekućeg poreskog rashoda i odloženog poreskog rashoda. Tekući poreski rashod predstavlja iznos rashoda za porez na dobitak koji se odnosi na odnosni obračunski period, dok odloženi porez predstavlja iznos poreza na dobitak koji se odnosi na buduće obračunske periode, nastao kao posledica priznavanja prihoda i rashoda u poreskom bilansu u različitim obračunskim periodima u odnosu na bilans uspeha.

Efikasnost upravljanja porezom na dobitak u bankama

Upravljanje poreskim obavezama predstavlja važnu kategoriju bankarskog menadžmenta. M. Scholes, G. Wilson i M. Wolfson (1990) zaključuju da su banke motivisane da preduzimaju aktivnosti koje umanjuju poreske obaveze ukoliko su troškovi takvih aktivnosti manji od potencijalnih poreskih benefita.

Multinacionalne banke, čije filijale dominiraju i srpskim bankarskim tržištem, uključene su

u međunarodno poresko planiranje, sa ciljem minimiziranja poreskih obaveza na globalnom nivou. E. Thalassinou, B. Venediktova, D. Staneva-Petkova i V. Zampeta (2013) navode da su porezi nametnuti u zemlji domaćinu važan faktor pri donošenju odluke multinacionalnih banaka o nastupu u zemlji domaćinu u formi ogranka ili filijale. E. Cerutti, G. Dell’Ariccia i M. Peria (2007) su pokazali da su banke spremnije da nastupe u formi ogranka u zemljama sa visokim korporativnim porezima.

Poput privrednih društava iz realnog sektora, banke mogu upravljati poreskim obavezama kroz upravljanje nivoom zaduženosti. H. De Angelo i R. Stulz (2015) pokazuju da banke, usled prirode svoje delatnosti, imaju viši nivo zaduženosti u odnosu na privredna društva iz realnog sektora. Supstituisanje sopstvenih izvora pozajmljenim izvorima finansiranja povećava kamatne rashode koji su, za razliku od isplaćenih dividendi, priznati kao odbitna stavka u poreskom bilansu. Korišćenje pozajmljenih izvora u cilju umanjenja obaveza za porez na dobitak poznato je kao tehnika dužničkog poreskog štita (Pyles, 2014, 262).

Multinacionalne banke upravljaju stepenom zaduženosti svojih filijala kroz organizovanje intragrupnog kreditiranja. Ovakav koncept zasnovan je na kreditiranju filijale inkorporiranoj u zemlji sa visokom stopom poreza na dobitak od strane filijale iste bankarske grupe inkorporirane u zemlji sa niskim opterećenjem porezom na dobitak. Na ovaj način se iznos obračunate kamate po osnovu kredita transferiše u zemlju sa povoljnijim poreskim tretmanom, čime se iznos plaćenog poreza na dobitak na nivou bankarske grupe minimizira. A. Demirguc-Kunt i H. Huizinga (2001) zaključuju da su ovakve tehnike premeštanja profita u zemlje sa relativno niskim poreskim stopama česta praksa multinacionalnih banaka, što predstavlja značajnu komparativnu prednost ovih bankarskih grupa.

Za razliku od privrednih društava iz realnog sektora, banke karakteriše znatno veći stepen nametnute regulative, pa se zaduživanje banaka u cilju umanjenja poreskih obaveza mora sprovesti paralelno sa naporima za održanjem regulatornog nivoa kapitala, odnosno, obezbeđenjem adekvatnosti kapitala.

J. Graham, J. Raedy i D. Shackelford (2012) naglašavaju da su banke spremne da zanemare poreske pogodnosti u slučajevima kada bi smanjenje poreskih obaveza negativno uticalo na regulatornu poziciju banaka.

Banke mogu koristiti i druge vrste rashoda za svrhe umanjenja obaveza za porez na dobitak. Na primer, banke mogu ugovarati određene usluge sa povezanim pravnim licima, kao što su usluge istraživanja tržišta ili konsultantske usluge. Ovakve transakcije uvećavaju rashode i umanjuju oporezivnu osnovicu banke, što dovodi do smanjenja obaveze za porez na dobitak.

Korišćenje poreskih kredita po osnovu ostvarenih gubitaka u prethodnim godinama i po osnovu investicija su tehnike podjednako dostupne privrednim društvima iz realnog sektora i finansijskim institucijama. Međutim, za razliku od privrednih društava iz realnog sektora, banke predstavljaju značajne investitore u akcije domaćih organizacija i državne hartije od vrednosti. Prihodi od dividendi i kamata, ostvareni po tom osnovu, izuzeti su od plaćanja poreza na dobitak u RS.

Minimiziranje obaveza za porez na dobitak, realizovano u legalnim okvirima, trebalo bi imati pozitivne efekte na profitabilnost banaka. S druge strane, povećanje rashoda za porez na dobitak ne mora negativno uticati na profitabilnost banaka, ukoliko su banke u mogućnosti da poresko opterećenje transferišu na svoje klijente kroz rast cena bankarskih usluga. Ukoliko takav transfer izostane, G. Capelle-Blancard i O. Havrylchuk (2014) napominju da poresko opterećenje snose akcionari banaka ili čak zaposleni u bankama.

U kontekstu tržišne vrednosti, M. Desai (2005) ističe da tržište često ne reaguje pozitivno na efikasno upravljanje porezom na dobitak, sumnjajući u malverzacije uprave, odnosno, u legalnost sprovedenih postupaka upravljanja poreskim obavezama. Ipak, pitanje tržišne reakcije na upravljanje porezom na dobitak banaka u RS je od sekundarnog značaja, imajući u vidu da su akcije malog broja banaka kotirane na Beogradskoj berzi.

U poslednjih nekoliko decenija, u literaturi su razvijena brojna merila efikasnosti upravljanja porezom na dobitak. J. Slemrod (2004) zaključuje da je efektivna poreska stopa ključno merilo efikasnosti menadžera poreskih odeljenja u velikim organizacijama. M. Hanlon i S. Heitzman (2010) navode tri najčešće korišćene vrste efektivnih stopa poreza na dobitak:

- ukupna efektivna poreska stopa (odnos ukupnog rashoda za porez na dobitak i dobitka pre oporezivanja),
- tekuća efektivna poreska stopa (odnos tekućeg poreza na dobitak i dobitka pre oporezivanja), i
- gotovinska efektivna poreska stopa (odnos odliva za porez na dobitak i dobitka pre oporezivanja).

S obzirom na to da ukupna efektivna poreska stopa pri obračunu obuhvata i odloženi poreski rashod, kao bezgotovinsku stavku bilansa uspeha, a da gotovinska efektivna poreska stopa meša realne novčane kategorije (odliv za porez na dobitak) i obračunske kategorije (dobitak pre oporezivanja), u radu će biti korišćena tekuća efektivna poreska stopa.

Pregled empirijskih istraživanja

Interesovanje za upravljanje porezom na dobitak u cilju minimiziranja poreskih obaveza posebno je izraženo u zemljama sa visokim statutarnim stopama poreza na dobitak, neretko višim od 30%. RS, sa statutarnom stopom od 15%, spada u zemlje sa umerenim stepenom poreskog opterećenja.

G. Yin (2003) primećuje da je efektivna poreska stopa kompanija iz finansijskog sektora, članica indeksa S&P 500, konstantno niža od federalne stope poreza na dobitak u SAD. Drugo istraživanje u SAD, u kojem je praćena desetogodišnja gotovinska efektivna poreska stopa, pokazalo je da su finansijske institucije među kompanijama sa najnižim stepenom opterećenja porezom na dobitak. Dodatno, dve od tri uzorkovane kompanije sa najnižom desetogodišnjom gotovinskom stopom su finansijske institucije (Dyreng, Hanlon & Maydew, 2008).

G. Schepens (2016) nalazi značajan uticaj poreskog tretman dividendi i kamata na stepen zaduženosti

banaka - sa smanjenjem jaza u poreskom tretmanu između ove dve kategorije, dolazi do smanjenja stepena zaduženosti banaka. T. Hemmelgarn i D. Teichmann (2014) su pronašli statistički značajan uticaj kretanja statutarne stope poreza na dobitak na stepen zaduženosti banaka. Oni nalaze da, u periodu od tri godine nakon povećanja statutarne poreske stope, dolazi do povećanja stepena zaduženosti banaka. A. Schandlbauer (2017) nalazi da povećanje opterećenja banaka porezom na dobitak dovodi do povećanja stepena zaduženosti bolje kapitalizovanih banaka, primarno kroz nedepozitne pozajmljene izvore finansiranja.

J. Merz i M. Overesch (2016) potvrđuju da oporezivanje dobitka banaka može biti značajna determinanta njihove profitabilnosti. Oni su posmatrali filijale multinacionalnih banaka u 131 zemlji i otkrili da filijale u zemljama sa višim statutarним stopama poreza na dobitak imaju niži stepen profitabilnosti.

Više istraživanja ispitivalo je vezu efektivnog opterećenja porezom na dobitak i profitabilnosti banaka. Istraživanje sprovedeno na švajcarskim bankama je pokazalo da je uticaj efektivne poreske stope na profitabilnost banaka negativan, mada relativno mali (Dietrich & Wanzenried, 2011). Drugo istraživanje je pokazalo da efektivna poreska stopa negativno utiče na profitabilnost banaka u zemljama sa srednjim i niskim nivoom dohotka (Dietrich & Wanzenried, 2014). S druge strane, C. Gaganis, F. Pasiouras i A. Tsaklanganos (2013) nalaze pozitivnu nelinearnu povezanost efektivnog poreskog opterećenja i profitabilnosti banaka.

Značajni su i zaključci po kojima opterećenje porezom na dobitak ne utiče na profitabilnost banaka, usled mogućnosti banaka da poresko opterećenje prebace na svoje klijente. A. Demirguc-Kunt i H. Huizinga (1999) smatraju da su banke u mogućnosti da u potpunosti prebace poreski teret na svoje klijente. U. Albetrazzi i L. Gambacorta (2010) zaključuju da banke oko 90% opterećenja prebacuju na klijente. V. Chiorazzo i C. Milani (2011) zaključuju da banke mogu opterećenje porezom na dobitak i porezom na dodatu vrednost prebaciti na klijente kroz povećanje cena bankarskih usluga.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

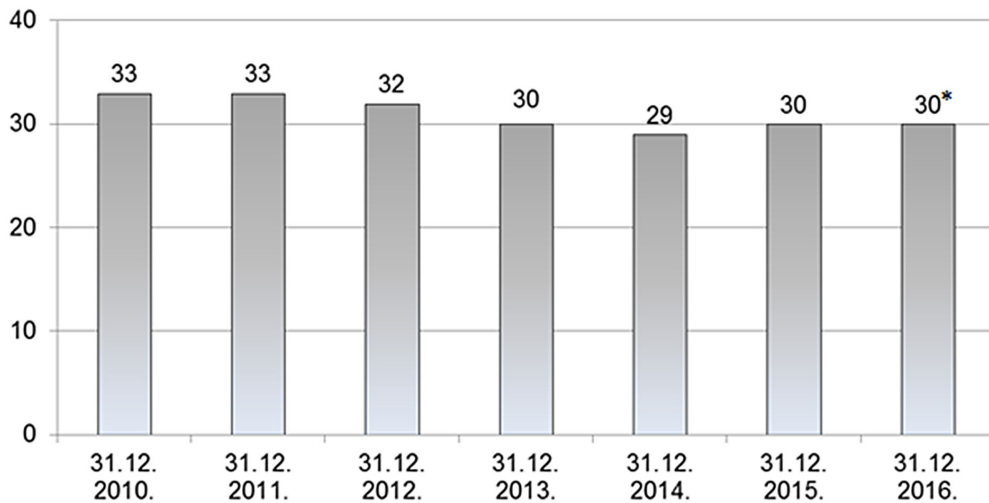
Istraživanje o upravljanju porezom na dobitak je empirijski orijentisano. Apstrahujući ostale mikroekonomske i makroekonomske varijable, u istraživanju će biti ispitano kako upravljanje porezom na dobitak utiče na efektivnu poresku stopu, stepen zaduženosti i profitabilnost banaka.

Za potrebe istraživanja je formiran uzorak, sačinjen od svih poslovnih banaka koje su na teritoriji RS bile aktivne u periodu 2010-2016, na krajevima posmatranih godina. Na taj način, formiran je nebalansirani panel podataka koji je inicijalno sačinjen od 217 opservacija, od čega je u slučaju 131 opservacije zabeležen dobitak pre oporezivanja. Kako bi se izbeglo postojanje negativnih (i neupotrebljivih) efektivnih poreskih stopa, ove stope su računane samo za opservacije sa dobitkom pre oporezivanja. Broj aktivnih banaka po godinama je prikazan na Slici 1. Spisak svih banaka obuhvaćenih istraživanjem, po godinama, dat je u Prilogu.

Postoji nekoliko argumenata za uzorkovanje banaka koje su povremeno tokom posmatranog perioda ostvarivale gubitak pre oporezivanja. Prvo, sve banke u RS, nezavisno od njihove profitabilnosti, podnose poreski bilans i poresku prijavu za porez na dobitak. Drugo, moguće je da banke sa računovodstvenim gubitkom pre oporezivanja imaju oporezivi dobitak i obavezu za porez na dobitak. Treće, moguće je da su banke koje su bile profitabilne u svakoj od sedam posmatranih godina ostvarile gubitke u nekoj od prethodnih godina, pa umanjuju poreske obaveze po osnovu prenetih poreskih gubitaka.

Istraživanje je sprovedeno korišćenjem javno dostupnih podataka. Podaci o bankarskom sektoru preuzeti su sa zvanične internet prezentacije Narodne banke Srbije, dok su finansijski podaci (iz pojedinačnih finansijskih izveštaja) o bankama preuzeti sa zvanične internet prezentacije Agencije za privredne registre RS. Za određivanje statističke značajnosti su korišćeni nivoi poverenja $\alpha = 0,10$, $\alpha = 0,05$ i $\alpha = 0,01$.

Pored korišćenja deskriptivne statistike i testova normalnosti rasporeda, testiranje postavljenih

* Na dan 31. decembar 2016, dozvolu za rad je imala 31 banka - ipak, jedna od njih (Bank of China Srbija) nije aktivno poslovala u 2016. (osnovana 22. decembra 2016), pa stoga nije uključena u uzorak.

Slika 1 Broj aktivnih banaka u RS, u periodu 2010-2016.

Izvor: Autori

istraživačkih hipoteza je sprovedeno na sledeći način:

- prva hipoteza je testirana kroz poređenje efektivnih i statutarne stope poreza na dobitak, korišćenjem odgovarajućih testova za poređenje dve zavisne grupe (upareni t-test ili Viloksonov test ranga);
- druga hipoteza je testirana kroz poređenje stepena zaduženosti banaka u momentu povećanja statutarne stope poreza na dobitak (31. decembar 2012) sa stepenom zaduženosti banaka u momentu od jedne godine (31. decembar 2013), dve godine (31. decembar 2014) i tri godine (31. decembar 2015), nakon povećanja statutarne stope poreza na dobitak, korišćenjem testova za poređenje dve nezavisne grupe (t-test za nezavisne uzorke ili Man-Vitni test) - kao aproksimacija stepena zaduženosti je korišćen racio zaduženosti, tj. odnos ukupnih obaveza i ukupne aktive banke; i
- treća hipoteza je testirana korišćenjem Pirsonovog i Spirmanovog koeficijenta korelacije, pri čemu je kao aproksimacija profitabilnosti korišćen ROA, tj. odnos neto dobitka i ukupne aktive banke.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA

Rezultati dobijeni istraživanjem su interpretirani u skladu sa postavljenim istraživačkim hipotezama. Za potrebe ispitivanja validnosti prve istraživačke hipoteze, formirana je Tabela 1 sa deskriptivnom statistikom tekućih efektivnih poreskih stopa i rezultatima testa značajnosti razlika između statutarne i efektivne poreske stope.

S obzirom na to da posmatrana varijabla, efektivna poreska stopa, nema normalnu raspodelu, rezultate je pogodnije komentarisati sa aspekta medijane nego aritmetičke sredine. Primetno je da se efektivna poreska stopa prosečne banke u RS kontinuirano nalazi ispod statutarne poreske stope. Rezultati Viloksonovog testa pokazuju da je razlika između statutarne i efektivne poreske stope statistički značajna u skoro svim posmatranim godinama. Posmatrano na nivou celog uzorka, razlika je statistički značajna na nivou od 1%.

Rezultati se bitnije ne menjaju ukoliko se iz analize isključe 33 opservacije u kojima je efektivna poreska stopa bila 0%, odnosno, opservacije u kojima, uprkos ostvarenom dobitku pre oporezivanja, nije obračunat

Tabela 1 Testiranje statističke značajnosti razlike između statutarne poreske stope i tekuće efektivne poreske stope

Godina	Statutarna poreska stopa	Tekuća efektivna poreska stopa - deskriptivna statistika					Vilkoksonovo Z
		n	Aritmetička sredina	Medijana	Minimum	Maksimum	
Panel A. Opservacije sa pozitivnim rezultatom (dobitkom) pre oporezivanja							
2010	10%	21	8,552%	6,130%	0,000%	65,833%	***-2,834
2011	10%	21	6,827%	5,612%	0,000%	27,167%	** -2,104
2012	10%	21	9,243%	6,948%	0,000%	49,778%	-1,582
2013	15%	15	3,163%	0,130%	0,000%	12,655%	***-3,447
2014	15%	17	7,820%	1,330%	0,000%	70,130%	***-2,726
2015	15%	17	12,490%	1,114%	0,000%	112,084%	** -2,018
2016	15%	19	3,588%	0,194%	0,000%	15,435%	***-3,804
Ukupno	131	7,465%	4,821%	0,000%	112,084%	***-7,281	
Panel B. Opservacije sa pozitivnim rezultatom (dobitkom) pre oporezivanja i tekućom efektivnom porezom stopom većom od 0%							
2010	10%	18	9,978%	7,648%	0,131%	65,833%	** -2,373
2011	10%	17	8,434%	7,571%	0,032%	27,167%	-1,207
2012	10%	18	10,783%	8,526%	0,219%	49,778%	-0,936
2013	15%	8	5,931%	5,793%	0,130%	12,655%	** -2,521
2014	15%	13	10,226%	4,311%	0,011%	70,130%	** -2,132
2015	15%	12	17,694%	8,936%	0,014%	112,084%	-1,177
2016	15%	12	5,681%	4,075%	0,102%	15,435%	***-2,981
Ukupno	98	9,979%	6,857%	0,011%	112,084%	***-5,236	

Napomena: Oznaka n odnosi se na broj opservacija; *, **, *** se odnosi na statistički značajne rezultate na nivou 10%, 5% i 1%, respektivno.

Izvor: Autori

ni dinar tekućeg poreskog rashoda (Panel B). Interesantno je primetiti da se dve najveće efektivne poreske stope iz Tabele 1. (112,048% iz 2015. i 70,130% iz 2014) odnose na istu banku - Jugobanku Jugbanku.

Veći broj razloga može objasniti značajne razlike između statutarne i efektivne poreske stope u bankama. Banke koje ulože u osnovna sredstva više od milijardu dinara i zaposle dodatnih stotinu radnika imaju pravo na umanjenje obaveze za porez na dobitak po osnovu poreskog podsticaja. Najvećim bankama u RS ove investicione kvote su relativno lako dostižne.

Značajno umanjenje obaveza za porez na dobitak u bankama posledica je umanjenja tekućeg poreskog rashoda po osnovu ostvarenih gubitaka u prethodnim godinama. Poreske pogodnosti po osnovu ostvarenih gubitaka banke imaju pravo da koriste u periodu od

pet godina nakon godine u kojoj je gubitak iskazan. O značaju ostvarenih gubitaka govori podatak da je od 29 banaka koje su u periodu 2010-2016, kontinuirano poslovale, samo šest banaka (AIK banka, Banca Intesa, Erste Bank, ProCredit Bank, Raiffeisen banka i Unicredit bank Srbija) u svakoj godini ostvarilo dobitak pre oporezivanja.

Analizom napomena uz finansijske izveštaje banaka (dela o usklađivanju rezultata pre oporezivanja i oporezive osnovice) primetno je da, posebno kod velikih banaka, frekventnu i značajnu stavku predstavlja korekcija prihoda. Iako se u napomenama obično ne navodi eksplicitan razlog takve korekcije, racionalno je pretpostaviti da je reč o prihodima po osnovu kamata na državne finansijske instrumente i dividendi isplaćenih od strane pravnih lica rezidenata RS.

S druge strane, u slučaju 27 opservacija je gubitak pre oporezivanja iz bilansa uspeha transformisan u oporezivi dobitak u poreskom bilansu, pa je iskazan tekući poreski rashod (veći od nula) uprkos ostvarenom gubitku pre oporezivanja. Iako je moguće identifikovati više razloga, ključni razlog ovakve okolnosti nalazi se u oporezivanju kapitalnih dobitaka banaka, koji se oporezuju u momentu oporezivanja rezultata, ali nezavisno od ostvarenog rezultata (dobitka ili gubitka) iz ostalih aktivnosti banaka.

Iz navedenog je moguće zaključiti da banke u RS relativno efikasno upravljaju porezom na dobitak, odnosno, da u značajnoj meri koriste legalne mogućnosti umanjavanja obaveza za porez na dobitak. Stoga se prva istraživačka hipoteza potvrđuje.

Za potrebe testiranja validnosti druge istraživačke hipoteze, potrebno je ispitati stepen zaduženosti banaka u RS na krajevima posmatranih godina. Deskriptivna statistika racija zaduženosti banaka i rezultati neparametarskog Man-Vitni testa (korišćenog usled nepostojanja normalne raspodele varijable racio zaduženosti) prikazani su u Tabelama 2. i 3.

Prema podacima iz Tabele 2, primetno je da su banke u RS visoko zadužene, u skladu sa specifičnostima delatnosti. U svim posmatranim godinama, medijana racija zaduženosti bila je veća od 80%. Ipak, prisutne su i značajne ekstremne vrednosti, primarno u manjim bankama. Minimalne vrednosti racija zaduženosti u periodu 2010-2011, odnose se na JUBMES banku, a u periodu 2012-2016, na Jugobanku Jugbanku. Jedina opservacija sa racijom zaduženosti 1,000 odnosi se na Agrobanku, koja je na kraju 2011. iskazala gubitak iznad visine kapitala, a u 2012, oduzeta joj je dozvola za rad.

Rezultati Man-Vitni testova, prikazani u Tabeli 3, pokazuju da ni u jednom od posmatranih perioda nije došlo do statistički značajnog povećanja zaduženosti banaka u RS. U nastavku istraživanja su izvršena dva dodatna testiranja - jedno je obuhvatilo samo banke koje su kontinuirano poslovale u periodu 2012-2015. (Panel B), dok je drugo obuhvatilo isključivo banke sa najmanjim racijom zaduženosti, odnosno, najvećim kapacitetom dodatnog zaduživanja (Panel C).

Rezultati ovih istraživanja ne razlikuju se značajnije od prvobitnih rezultata.

Tabela 2 Deskriptivna statistika za racio zaduženosti banaka u RS u periodu 2010-2016.

Godina	n	Aritmetička sredina	Medijana	Minimum	Maksimum
2010	33	0,788	0,806	0,443	0,927
2011	33	0,793	0,807	0,447	1,000
2012	32	0,782	0,813	0,167	0,982
2013	30	0,774	0,820	0,146	0,925
2014	29	0,768	0,820	0,172	0,874
2015	30	0,762	0,803	0,182	0,880
2016	30	0,780	0,812	0,298	0,912
Ukupno	217	0,779	0,807	0,146	1,000

Napomena: Oznaka n odnosi se na broj opservacija.

Izvor: Autori

Očigledno je da menadžeri banaka u RS u svoje finansijske odluke nisu inkorporirali efekte povećanja statutarne stope poreza na dobitak izražene kroz povećanje benefita po osnovu poreskog štita. Jedan od razloga zašto menadžeri banaka nisu dali finansijski značaj povećanju statutarne stope nalazi se u činjenici da bankarskim sistemom RS dominiraju filijale stranih banaka, koje potiču iz zemljama sa znatno višim statutarim poreskim stopama. U vreme povećanja statutarne poreske stope (1. januar 2013) najveći broj banaka u RS predstavljale su filijale grčkih, austrijskih, francuskih i italijanskih multinacionalnih bankarskih grupa. Prema podacima računovodstvene kompanije Ernst & Young (2013), u 2013, dobitak kompanija u ovim zemljama je trpeo sledeća poreska opterećenja:

- u Grčkoj je statutarna poreska stopa iznosila 26%,
- u Austriji je statutarna poreska stopa iznosila 25%,
- u Francuskoj je statutarna poreska stopa iznosila 33,33%, koja se uvećava za varijabilni dopunski porez, i
- u Italiji je statutarna poreska stopa iznosila 27,5%, koja se uvećava za dopunski regionalni porez na dobitak.

Tabela 3 Testiranje statističke značajnosti razlike u stepenu zaduženosti banaka u RS u različitim godinama

Godina 1	n	Godina 2	n	Man-Vitnijevo U	Z
Panel A. Sve banke koje su poslovale u posmatranim godinama					
2012	32	2013	30	472,000	-0,113
2012	32	2014	29	449,000	-0,217
2012	32	2015	30	437,000	-0,606
Panel B. Banke koje su poslovale u periodu 2012-2015. godina					
2012	29	2013	29	408,000	-0,194
2012	29	2014	29	418,000	-0,039
2012	29	2015	29	411,000	-0,148
Panel C. Deset banaka sa najmanjim racijom zaduženosti na dan 31.12.2012.					
2012	10	2013	10	46,000	-0,302
2012	10	2014	10	50,000	0,000
2012	10	2015	10	50,000	0,000

Napomena: Oznaka n odnosi se na broj opservacija; *, **, *** se odnosi na statistički značajne rezultate na nivou 10%, 5% i 1%, respektivno.

Izvor: Autori

U upravnim i izvršnim odborima filijala pomenutih multinacionalnih banaka u RS nalazi se značajan broj menadžera iz pomenutih zemalja. S obzirom na to da je u tim zemljama poresko opterećenje dobitka značajno veće, povećanje statutarne stope poreza na dobitak u RS sa 10% na 15% očigledno nije ozbiljnije razmatrano od strane menadžera banaka.

Zaduživanje banaka podrazumeva postojanje fiksnih rokova dospeća obaveza i, generalno, prioritet u naplati u odnosu na sopstvene izvore finansiranja. Takvi negativni efekti su očigledno od strane menadžera banaka u RS više valorizovani nego pozitivni poreski efekti dodatnog zaduživanja. S obzirom na to da nije došlo do statistički značajnog povećanja zaduženosti banaka nakon povećanja statutarne poreske stope, druga istraživačka hipoteza nije potvrđena.

Za potrebe testiranja validnosti treće istraživačke hipoteze, u Tabeli 4 je prikazana deskriptivna statistika za ROA banaka u analiziranom periodu. Za razliku od umerenih pozitivnih prinosa, u skoro svakoj posmatranoj godini je postojala opservacija sa ekstremno negativnom stopom neto prinosa na ukupnu imovinu.

Interesantno je da se minimalna vrednost ROA (-142,145%) odnosi na Srpsku banku u 2014, dok se maksimalna vrednost (5,222%) odnosi na istu banku u 2015. Takođe, i Telenor banka, koja je imala najniže ROA u 2013, nakon gubitaka u naredne dve godine i promene vlasnika, imala je najniže ROA i u 2016.

U Tabeli 5 prikazani su rezultati korelacione analize između tekuće efektivne poreske stope i ROA banaka u RS. Prikazani su Pirsonovi koeficijenti r i Spirmanovi koeficijenti ρ , a prema testovima normalnosti (koji su pokazali odsustvo normalne distribucije kod većine posmatranih varijabli, i po godinama i ukupno), pouzdanije je osloniti se na Spirmanov koeficijent ρ . Za interpretiranje dobijenih koeficijenata će biti korišćeni Koenovi kriterijumi (Hemphill, 2003), po kojima koeficijent korelacije:

- između 0,10 i 0,29 ukazuje na slabu korelacionu vezu,
- između 0,30 i 0,50 ukazuje na umerenu korelacionu vezu, i
- veći od 0,50 ukazuje na jaku korelacionu vezu.

Tabela 4 Deskriptivna statistika za ROA banaka u RS u periodu 2010-2016.

Godina	n	Aritmetička sredina	Medijana	Minimum	Maksimum
Panel A. Sve opservacije u posmatranim godinama					
2010	33	-0,447%	0,325%	-8,539%	3,949%
2011	33	-1,314%	0,375%	-47,833%	3,062%
2012	32	-2,130%	0,144%	-55,737%	2,898%
2013	30	-6,492%	-0,105%	-141,310%	3,158%
2014	29	-6,697%	0,126%	-142,145%	2,735%
2015	30	-1,867%	0,105%	-17,186%	5,222%
2016	30	-0,956%	-0,396%	-11,851%	2,579%
Ukupno	217	-2,765%	0,217%	-142,145%	5,222%
Panel B. Opservacije sa pozitivnim rezultatom pre oporezivanja					
2010	21	1,235%	1,081%	0,001%	3,949%
2011	21	1,458%	1,448%	0,217%	3,062%
2012	21	1,116%	1,195%	0,019%	2,898%
2013	15	1,224%	1,082%	0,047%	3,158%
2014	17	0,903%	0,392%	0,031%	2,735%
2015	17	1,365%	1,012%	0,001%	5,222%
2016	19	1,225%	1,368%	0,050%	2,579%
Ukupno	131	1,223%	1,095%	0,001%	5,222%

Napomena: Oznaka n odnosi se na broj opservacija.

Izvor: Autori

Posmatrano na ukupnom nivou (131 opservacija), može se zaključiti da ne postoji jaka korelacija između efektivne poreske stope i ROA. Spirmanov koeficijent korelacije *rho* ukazuje na slabu i značajnu pozitivnu vezu između posmatranih varijabli. Posmatrano po godinama, jedino je u 2013. ostvarena značajna i jaka, premda pozitivna, korelacija.

Glavni razlog odsustva jake korelacije na nivou celog uzorka, treba tražiti u činjenici da čak 25,19% opservacija (33 od 131 opservacije) ima efektivnu poresku stopu jednaku nuli. Stoga su u nastavku istraživanja ove 33 opservacije isključene iz analize, pa je korelaciona analiza sprovedena sa preostalih 98 opservacija (Panel B).

Na nivou od 98 opservacija, prisutna je statistički značajna negativna veza između posmatranih varijabli u dve godine. Ipak, ni u jednoj godini ovakva negativna veza nije bila jaka. Na nivou celog uzorka,

jedino je značajan Pirsonov koeficijent korelacije *r*, mada on signalizira slabu korelaciju. S obzirom na to da je zaključeno da ne postoji statistički značajna jaka negativna povezanost između efektivne poreske stope i ROA u bankama u RS, treća istraživačka hipoteza nije potvrđena.

ZAKLJUČAK

Istraživanje u ovom radu obuhvatilo je 34 banke koje su poslovale u RS u periodu 2010-2016, sa ciljem ispitivanja efikasnosti upravljanja porezom na dobitak u bankarskom sektoru.

U radu je pokazano da se efektivno opterećenje porezom na dobitak u prosečnoj banci u RS kontinuirano nalazi ispod statutarog opterećenja. Štaviše, čak 25% opservacija sa ostvarenim dobitkom

Tabela 5 Rezultati korelacione analize između tekuće efektivne poreske stope i ROA racija banaka u RS u periodu 2010-2016.

Godina	n	Pirsonovo r	Spirmanovo rho
Panel A. Opservacije sa pozitivnim rezultatom (dobitkom) pre oporezivanja			
2010	21	-0,145	0,192
2011	21	-0,039	0,190
2012	21	-0,250	-0,095
2013	15	***0,774	***0,674
2014	17	-0,098	0,153
2015	17	-0,247	0,109
2016	19	0,365	0,349
Ukupno	131	-0,088	***0,275
Panel B. Opservacije sa pozitivnim rezultatom (dobitkom) pre oporezivanja i tekućom efektivnom poreskom stopom većom od 0%			
2010	18	-0,158	0,183
2011	17	**0,496	*0,426
2012	18	**0,472	*0,439
2013	8	**0,774	*0,667
2014	13	-0,186	0,066
2015	12	-0,358	-0,021
2016	12	***0,721	**0,692
Ukupno	98	**0,221	0,088

Napomena: Oznaka n odnosi se na broj opservacija; *, **, *** se odnosi na statistički značajne rezultate na nivou 10%, 5% i 1%, respektivno.

Izvor: Autori

pre oporezivanja uspeo je da efektivnu poresku stopu svede na 0%. Rezultati istraživanja saglasni su sa zaključcima prethodnih istraživanja (Yin, 2003; Dyreng *et al*, 2008) o mogućnostima finansijskih institucija da izuzetno efikasno upravljaju obavezama za porez na dobitak.

Poslednje povećanje statutarne poreske stope u RS, sa 10% na 15%, nije imalo uticaja na finansijsku strukturu banaka. Analiza je pokazala da se učešće obaveza u pasivi banaka nije statistički značajno povećalo nakon povećanja statutarne stope, nezavisno od stepena kapitalizovanosti banaka. Ovakav nalaz je u suprotnosti sa zaključcima ranijih istraživanja

(Hemmelgarn & Teichmann, 2014; Schandlbauer, 2017). Prilikom poređenja dobijenih rezultata sa rezultatima prethodnih istraživanja, treba imati u vidu da je efektivno poresko opterećenje banaka u RS znatno niže od efektivnog poreskog opterećenja u pomenutim radovima.

Analizom u ovom radu je utvrđeno da između efektivne poreske stope i profitabilnosti banaka ne postoji jaka korelacija. Ovakav nalaz može biti indikator da oporezivanje nije značajna determinanta profitabilnosti banaka u RS. Važno je ukazati da su prethodna istraživanja (Demirguc-Kunt & Huizinga, 1999; Albetrazzi & Gambacorta, 2010; Chiorazzo & Milani, 2011), koja su pokazala da poresko opterećenje ne mora nužno negativno uticati na profitabilnost banaka bazirana na značajno različitim statističkim metodama.

Prezentovani rezultati, pak, imaju određena ograničenja. Istraživanje je bazirano na metodi uzorka kroz vremenski period od sedam godina. Takođe, korišćeno je samo po jedno merilo efikasnosti upravljanja porezom na dobitak, finansijske strukture i profitabilnosti. Moguće je da bi rezultati istraživanja bili drugačiji u slučaju drugačijeg vremenskog perioda ili primene drugačijih merila.

Verujemo da rezultati istraživanja mogu biti korisni brojnim interesnim grupama. Vlasnicima i menadžerima banaka u RS mogu koristiti informacije o uticaju poreza na dobitak na poslovanje banaka prilikom odlučivanja o budućim aktivnostima banke. Takođe, nacionalne poreske vlasti mogu imati koristi od istraživanja prilikom odlučivanja o načinu oporezivanja bankarskog sektora u RS.

Buduća istraživanja iz ove oblasti bi mogla uključiti druga merila efikasnosti upravljanja porezom na dobitak, poput ukupne ili gotovinske efektivne poreske stope. Interesantno bi bilo sprovođenje višestruke regresione analize u cilju ispitivanja uticaja efektivne poreske stope na ROA, ROE i neto kamatni prihod banaka. Dodatno, metodologija budućih istraživanja bi mogla uključiti anketiranje menadžera banaka o načinima upravljanja porezom na dobitak.

ZAHVALNICA

Ovaj rad je deo Projekta osnovnih istraživanja (br. III 47005), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

REFERENCE

- Albetrazzi, U., & Gambacorta, L. (2010). Bank profitability and taxation. *Journal of Banking & Finance*, 34(11), 2801-2810. doi:10.2139/ssrn.1075243
- Caminal, R. (2003). Taxation of banks: modeling the impact. In P. Honohan (Ed.). *Taxation of Financial Intermediation: Theory and Practice for Emerging Economies* (pp. 81-126). Washington, DC: The World Bank.
- Capelle-Blancard, G., Havrylchuk, O. (2014). The ability of banks to shift corporate income taxes to customers. In: R. de Mooij & G. Nicodeme (Eds.). *Taxation and Regulation of the Financial Sector* (pp. 253-278). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Cerutti, E., Dell'Ariccia, G., & Peria, M. (2007). How banks go abroad: Branches or subsidiaries? *Journal of Banking & Finance*, 31(6), 1669-1692. doi:10.1016/j.jbankfin.2006.11.005
- Chiorazzo, V., & Milani, C. (2011). The impact of taxation on bank profits: Evidence from EU banks. *Journal of Banking & Finance*, 35(12), 3202-3212. doi:10.1016/j.jbankfin.2011.05.002
- DeAngelo, H., & Stulz, R. (2015). Liquid-Claim production, risk management, and bank capital structure: Why high leverage is optimal for banks. *Journal of Financial Economics*, 116(2), 219-236. doi:10.1016/j.jfineco.2014.11.011
- Demirguc-Kunt, A., & Huizinga, H. (1999). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: Some international evidence. *World Bank Economic Review*, 13(2), 379-408.
- Demirguc-Kunt, A., & Huizinga, H. (2001). The taxation of domestic and foreign banking. *Journal of Public Economics*, 79(3), 429-453. doi:10.1016/s0047-2727(00)00071-2
- Desai, M. (2005). The degradation of reported corporate profits. *Journal of Economic Perspectives*, 19(4), 171-192. doi:10.2139/ssrn.758144
- Dietrich, A., & Wanzenried, G. (2011). Determinants of bank profitability before and during the crisis: Evidence from Switzerland. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 21(3), 307-327. doi:10.5923/j.ijfa.20180705.02
- Dietrich, A., & Wanzenried, G. (2014). The determinants of commercial banking profitability in low-, middle-, and high-income countries. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 54(3), 337-354. doi:10.1016/j.qref.2014.03.001
- Dyreg, S., Hanlon, M., & Maydew, E. (2008). Long-Run corporate tax avoidance. *The Accounting Review*, 83(1), 61-82. doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.61
- Ernst & Young. (2013). *Worldwide Corporate Tax Guide 2013*. Retrieved Oktober 18, 2019, from [www.ey.com/publication/vwlassets/ey-worldwide-corporate-tax-guide-2013/\\$file/ey-worldwide-corporate-tax-guide-2013.pdf](http://www.ey.com/publication/vwlassets/ey-worldwide-corporate-tax-guide-2013/$file/ey-worldwide-corporate-tax-guide-2013.pdf)
- Gaganis, C., Pasiouras, F., & Tsaklanganos, A. (2013). Taxation and bank efficiency: Cross-country evidence. *International Journal of the Economics of Business*, 20(2), 229-244. doi:10.2139/ssrn.2167725
- Graham, J., Raedy, J., & Shackelford, D. (2012). Research in accounting for income taxes. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), 412-434. doi:10.2139/ssrn.1312005
- Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 127-178. doi:10.1016/j.jacceco.2010.09.002
- Hemmelgarn, T., & Teichmann, D. (2014). Tax reforms and the capital structure of banks. *International Tax and Public Finance*, 21(4), 645-693. doi:10.2139/ssrn.2265424
- Hemphill, J. (2003). Interpreting the magnitudes of correlation coefficients. *American Psychologist*, 58(1), 78-79. doi.org/10.1037/0003-066X.58.1.78
- Huizinga, H. (2004). The taxation of banking in an integrating Europe. *International Tax and Public Finance*, 11(4), 551-568. doi:10.1023/b:itax.0000033992.53339.6c
- Keen, M. (2011). Rethinking the taxation of the financial sector. *CESifo Economic Studies*, 57(1), 1-24. doi.org/10.1093/cesifo/ifq019
- Manzon, G., & Plesko, G. (2002). The relation between financial and tax reporting measures of income. *Tax Law Review*, 55(2), 175-214. doi:10.2139/ssrn.264112

- Masiukiewicz, P., & Dec, P. (2012). Special taxes in banking. *Perspectives of Innovations, Economics & Business*, 11(2), 61-68. doi:10.15208/pieb.2012.06
- Merz, J., & Overesch, M. (2016). Profit shifting and tax response of multinational banks. *Journal of Banking & Finance*, 68(1), 57-68. doi:10.1016/j.jbankfin.2016.03.015
- Pyles, M. (2014). *Applied Corporate Finance: Questions, Problems and Making Decisions in the Real World*. New York, NY: Springer.
- Schandlbauer, A. (2017). How do financial institutions react to a tax increase? *Journal of Financial Intermediation*, 30(1), 86-106. doi:10.1016/j.jfi.2016.08.002
- Schepens, G. (2016). Taxes and bank capital structure. *Journal of Financial Economics*, 120(3), 585-600. doi:10.2139/ssrn.2519533
- Scholes, M., Wilson, G., & Wolfson, M. (1990). Tax planning, regulatory capital planning, and financial reporting strategy for commercial banks. *The Review of Financial Studies*, 3(4), 625-650. doi.org/10.1093/rfs/3.4.625
- Slemrod, J. (2004). The economics of corporate tax selfishness. *National Tax Journal*, 57(4), 877-899. doi:10.17310/ntj.2004.4.06
- Službeni glasnik Republike Srbije. (2017). *Zakon o porezu na dobit pravnih lica*. Službeni glasnik RS, br. 113/17.
- Thalassinou, E., Venediktova, B., Staneva-Petkova, D., & Zampeta, V. (2013). Way of banking development abroad: branches or subsidiaries. *International Journal of Economics & Business Administration*, 1(3), 69-78.
- Yin, G. (2003). How much tax do large public corporations pay? Estimating the effective tax rates of the S&P 500. *Virginia Law Review*, 89(8), 1793-1856. doi:10.2139/ssrn.390260

Primljeno 29. oktobra 2019,
nakon revizije,
prihvaćeno za publikovanje 23. decembra 2019.
Elektronska verzija objavljena 25. decembra 2019.

Violeta Todorović je vanredni profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu na predmetima Bankarstvo i Platni promet, gde je i doktorirala iz oblasti regulative banaka i bankarskih kriza. Glavne oblasti interesovanja su: bankarske krize, regulativa bankarskog poslovanja, upravljanje performansama banaka, i upravljanje rizicima finansijskih institucija

Jasmina Bogičević je vanredni profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu na predmetima Finansijsko knjigovodstvo i Budžetsko i poresko računovodstvo. Doktorirala je na Ekonomskom fakultetu u Subotici Univerziteta u Novom Sadu, iz oblasti prevođenja stranih valuta i međunarodnog računovodstva. Glavne oblasti interesovanja su: finansijsko računovodstvo, specifična područja međunarodnog računovodstva, i budžetsko i poresko računovodstvo.

Stefan Vržina je istraživač-pripravnik na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, gde je student doktorskih studija. Glavne oblasti interesovanja su: korporativne finansije, računovodstvo poreza, upravljanje poreskim obavezama i poreska evazija.

PRILOG

Spisak aktivnih banaka u RS u periodu 2010-2016.

Naziv banke	Uzorkovani period	Naziv banke	Uzorkovani period
Addiko Bank	2010-2016	MTS banka	2010-2016
Agrobanka	2010-2011	NLB banka	2010-2016
AIK banka	2010-2016	Opportunity banka	2010-2016
Banca Intesa	2010-2016	OTP banka Srbija	2010-2016
Banka Poštanska štedionica	2010-2016	Piraeus Bank	2010-2016
Credit Agricole banka Srbija	2010-2016	Privredna banka Beograd	2010-2012
Direktna banka	2010-2016	ProCredit Bank	2010-2016
Expobank	2010-2016	Raiffeisen banka	2010-2016
Erste Bank	2010-2016	Razvojna banka Vojvodine	2010-2012
Eurobank	2010-2016	Sberbank Srbija	2010-2016
Findomestic banka	2010-2016	Societe Generale banka	2010-2016
Halkbank	2010-2016	Srpska banka	2010-2016
Jubanka	2010-2016	Telenor banka	2010-2016
JUBMES banka	2010-2016	Unicredit bank Srbija	2010-2016
Jugobanka Jugbanka	2010-2016	Univerzal banka	2010-2013
Komercijalna banka	2010-2016	Vojvođanska banka	2010-2016
Mirabank	2015-2016	VTB banka	2010-2016

Izvor: Autori

INCOME TAX MANAGEMENT IN BANKS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Violeta Todorovic, Jasmina Bogicevic and Stefan Vrzina

Faculty of Economics University of Kragujevac, Kragujevac, The Republic of Serbia

Income tax management includes a set of activities aimed at the legal minimization of income tax liabilities. Due to the tax law flexibility and cross-country differences in income taxation, banks may be in a position to significantly reduce their tax burden. An objective of the paper is to calculate the effective income tax burden of banks in the Republic of Serbia and examine the impact of income tax on banks' operations. A research study conducted on a sample of banks between 2010 and 2016 shows that the effective income tax rate in banks is well below the statutory rate, mostly due to the use of government tax incentives. Furthermore, 25% of the observations have an effective tax rate of 0% despite the reported pre-tax income. The latest increase in the statutory tax rate in the Republic of Serbia has not had an impact on bank leverage, either in the short or long term. This may be an indicator that tax shield effects are not considered when the statutory tax rate is relatively low. The paper also finds that the effective tax rate is not correlated with bank profitability

Keywords: income tax, tax management, effective tax rate, financial structure, profitability, banks

JEL Classification: G21, G30, H25, H26